

njem Dalmacije s Banskom Hrvatskom. Kao najznačajnije pravaše na ovom području autor izdvaja Pavla Luku Relju, Gjuru Ivana Marušića i don Mihovila Miju Ćurkovića.

Sljedeći članak, *Ispostava banske vlasti Banovine Hrvatske u Splitu 1939. – 1941.* (667-702), autora Tonka Barčota, prikazuje organizacijsku strukturu i društveno-politički kontekst spomenute ispostave. Radi se o upravnoj instanci vlasti Banovine Hrvatske za područje nekadašnje Primorske banovine s pridodanim kotarima. Autor donosi zaključke o isključivo administrativnom funkcioniranju Ispostave, bez imalo samostalnosti u radu.

U posljednjem članku, *Odonimi kao ideološke manifestacije na primjeru Zadra u 20. stoljeću* (703-720), Zlatko Begonja analizira imena ulica i trgova u Zadru u moderno doba. Čini se da su se odonimi, u razdoblju od druge austrijske uprave pa do konca 20. stoljeća, iskorištavali u svrhu potvrde točno određenih političko-ideoloških koncepcija.

Na kraju ovog pregleda može se još samo zaključiti da 48. svezak *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* opet donosi pregršt zanimljivih tema, kako iz starije, tako i iz suvremene povijesti.

Tonija Vladislavić

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, sv. 46, Zagreb – Dubrovnik 2008., 390 str.

U četrdeset i šestom svesku *Anala Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* objavljeno je jedanaest znanstvenih članaka, jedan *In memoriam* te ocjene i prikazi.

U prvom radu, *O dubrovačkoj Libertas u kasnom srednjem vijeku*, autora Lovre Kunčevića (9-63) iznosi se povijesno značenje i upotreba termina “sloboda” (*Libertas*) u dubrovačkom političkom i društvenom govoru kasnog srednjeg vijeka. Navedeni pojam u dubrovačkim se komunalnim dokumentima pojavljuje prvi put u prvoj polovici 14. st., a prisutan je sve do pada Dubrovačke Republike početkom 19. st. Autor iznosi slučajeve u kojima se *Libertas* pojavljuje kao simbol samostalnosti Dubrovačke Republike i samostalnog odlučivanja komunalnih vlasti u bitnim trenucima za Republiku. Neki od takvih povijesnih događaja su pregovori Dubrovčana o očuvanju svoje *Libertas* s poslanicima ugarskoga kralja Ludovika Anžuvinskog 1358. oko priznavanja njegove vlasti, zatim obrana položaja Dubrovnika u vrijeme borbe između Venecije i Sigismunda Luksemburškog (1387. – 1437.), potom simbolično značenje slobode koje su Dubrovčani u 15. st. pridavali zaštitniku svoga grada sv. Vlaha i vitezu Orlandu te način na koji su Dubrovčani pojam “sloboda” iskoristili za diplomatske odnose s Osmanlij-skim Carstvom u kasnom 15. i ranom 16. stoljeću.

U drugom radu, *Od Dubrovnika do Firenze: bilješke o novačenju posluge u 15. st.*, autorica Paola Pinelli (65-79) opisuje na koji su način i uolikoj mjeri toskanski gradovi trgovali robljem preko Dubrovnika. Oslanjajući se na dokumentaciju trgovca Giulijana Marcovaldija iz Prata iz 15. st., nastanjenog u Dubrovniku, autorica utvrđuje da se većinom trgovalo ženama koje su bile dovođene iz balkanskih zemalja u Dubrovnik, a zatim prodavane obiteljima na Apeninski poluotok.

Relja Seferović u radu *Adventski i korizmeni propovjednici u dubrovačkoj katedrali u 18. stoljeću* (81-123) opisuje ulogu koju su propovjednici imali u dubrovačkome društvu nakon velikoga potresa 1667. te njihovu ulogu u podizanju morala građana koju im je povjerila gradska

vlast. Osobita angažiranost propovjednika bila je u vrijeme korizme i adventa, a propovjednici su dolazili najčešće iz Italije po nalogu Kurije iz Rima. U priložima na kraju rada nalaze se popisi propovjednika u dubrovačkoj katedrali u 18. st. te popis vijećnika Malog vijeća koji su ih birali.

U radu *Fra Lovro Cekinić (1692. – 1752.)* (125-136) autor Ivan Franić donosi biografske i bibliografske podatke o fra Lovri Cekiniću, redovniku i franjevcu iz samostana Male braće u Dubrovniku. Fra Ivan Franić svojim se radom istaknuo kao sakupljač i prepisivač djela iz dubrovačke povijesti i književnosti te kao propovjednik. Njegova najistaknutija djela su *Istoria e Privilegi dell'Osseruante Prouincia di Ragusa raccolti da diversi luoghi e posti qui in un volume*, zatim *Istoria della Republica di Ragusa* te *Vocabolario italiano-illirico*.

Irvin Lukežić je u radu *Posljednji dubrovački vlastelin-pjesnik Nikša Matov Gradi (1825. – 1894.)* (137-225) opsežno prikazao biografiju i djelovanje dubrovačkog vlastelina Nikše Gradija, pravnika, rodom Zadranina, koji je, nakon rada u struci u nekoliko gradova u Dalmaciji i Albaniji, mirovinu proveo u Dubrovniku. U radu iznosi i dijelove nekih njegovih pjesama.

Ivan Milovan i Nevio Šetić u radu *Dva općehrvatska skupa iz 1890. i 1893. i njihovo nacionalno integracijsko značenje* (227-257) daju povijesni pregled bitnih događaja u vrijeme upravne razjedinjenosti hrvatskih zemalja u Habsburškoj Monarhiji prije i poslije donošenja Austro-ugarske nagodbe 1867. godine.

Sanja Žaja Vrbica u radu *Javne skulpture Petra Pallavicinija u Dubrovniku* (259-278) opisuje životni put korčulanskog kipara Petra Pallavicinija i njegov rad obilježen skulpturama "spiritualiziranog kubizma" na fasadama javnih zgrada i interijera reprezentativnih građevina u Dubrovniku.

U radu *Nazivi za vinogradarstvo u središnjem dijelu poluotoka Pelješca* (279-293) autorica Marijana Tomelić Ćurlin na temelju podataka dobivenih terenskim istraživanjem prikazuje lekseme vezane za vinogradarstvo u središnjem dijelu poluotoka Pelješca.

Sustav redarstava austrijske vlasti na području Dubrovnika i Kotora u 19. st. opisan je u radu Tade Oršolića *Teritorijalne snage kao redarstvo u dubrovačkom i kotorskom okružju nakon uspostave austrijske uprave* (295-314). Redarstvo austrijske vlasti na tom je području stupilo na snagu 1832. godine. U radu je prikazana struktura i učinkovitost primjene tog redarstvenog sustava.

Maja Šunjić je u radu *Uzroci smrti u župi Komin-Rogotin (1826. – 1874.)* (315-345) na temelju matične knjige umrlih analizirala uzroke smrti na području navedene župe. Autorica je i tabličnim prikazima iznijela analizu uzroka smrti prema kategorijama bolesti.

U posljednjem radu, *Budvani – vitezovi svetoga Marka*, autorice Lovorke Čoralić (347-358), prikazuje se uloga i doprinos istaknutih Budvana viteškom redu *Cavalieri di San Marco*. Autorica je svoje istraživanje temeljila na građi pohranjenoj u venecijanskom Državnom arhivu (*Archivio di Stato di Venezia*), u fondu *Cancellaria inferiore: Cavalieri di San Marco, Privilegi*. Na kraju rada nalaze se dva priloga s prijepisima povelja o imenovanju budvanskih plemića Nikole Solimana i Petra Markovića vitezovima spomenutog viteškog reda.

In memoriam: Maren Mihajlovič Frejdenberg, koji donosi Mihaela Vekarić, pruža osvrt na život tog ruskog povjesničara (bizantologa) koji je nakon Drugoga svjetskoga rata neko vrijeme boravio u Dubrovniku, gdje je surađivao sa Zavodom za povijest HAZU radeći na srednjo-

vjekovnoj povijesti Dalmacije. Od početka devedesetih godina prošlog stoljeća živio je u Tel Avivu, gdje je i umro.

Na kraju *Anala* nalazi se nekoliko ocjena i prikaza novih izdanja knjiga iz područja povijesne znanosti.

Božena Glavan